

ข่าวจากหนังสือพิมพ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110 โทรศัพท์ 0-2649-5000 ภายใน 15666 โทรสาร 0-2259-6172

ข่าวจากหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ฉบับประจำวัน ที่ 19 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2561 หน้า 13

ส่วนวิเทศสัมพันธ์และสื่อสารองค์กร ได้จัดระบบข่าวสื่อสิ่งพิมพ์ สนใจดูได้ที่ <http://news.swu.ac.th/newsclips/>

ตามรอยคึกฤทธิ์

ทองแถม นาถจำนง

นิทานแบบคึกฤทธิ์

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เขียนวรรณกรรมในรูปแบบ “นิทาน” ไว้ไม่มาก แต่โดดเด่นมาก

“พริดา สุวัณณนิช” อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เขียนบทความทางวิชาการ วิจัยผลงานด้าน “นิทาน” ของ “คึกฤทธิ์ ปราโมช” ตีพิมพ์ใน วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ 28 (3) ก.ย. - ธ.ค. 2554 มีประเด็นน่าสนใจหลายเรื่อง

ณ ที่นี้ขอเสนอแต่เพียง “บทคัดย่อ” และ “บทนำ” ของบทความวิชาการเรื่อง “นิทานแบบคึกฤทธิ์” ดังต่อไปนี้

“บทคัดย่อ”

นิทานเป็นรูปแบบหนึ่งที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้ในการนำเสนอเรื่องสั้น โดยปรากฏชัดเจนในเรื่องสั้นจำนวนเจ็ดเรื่อง ได้แก่ เรื่องราชสีห์กับหนู, กบคายสิทธิ์, อีสปสามมิติ, แผ่นดินมหัศจรรย์นิทานแสนหวาน-เกาะร้างทางรัก เรื่องสั้นสมัยก่อน และ คนรู ในลักษณะสหบทที่ล้อกับนิทานที่มีมาแต่เดิมเล่าแบบนิทานแต่หักมุมแบบเรื่องสั้นและเล่านิทานซ้อนเรื่องเล่าการใช้กลวิธีของนิทานในการนำเสนอเรื่องสั้นประกอบกับการแทรกอารมณ์ขันทำให้เนื้อหาที่จริงจังวิพากษ์สังคมมีน้ำเสียงออกไปในทางยั่วล้อแต่แฝงประเด็นคมคายที่น่าขบคิด การประกอบสร้างเรื่องสั้นทั้งเจ็ดเรื่องใช้กลวิธีแบบเรื่องสั้นคือการสร้างตัวละครมีมิติทางความคิดและอารมณ์ความรู้สึกและมีบทสนทนาช่วยดำเนินเรื่องและแสดงพฤติกรรมและลักษณะนิสัยของตัวละคร นิทานแบบคึก

ฤทธิ์จึงเป็นวิธีผสมผสานขนบของการเล่านิทานกับเรื่องสั้นอย่างมีวรรณศิลป์เชิงกลวิธี

บทนำ

หนังสือรวมเรื่องสั้นของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ตีพิมพ์ครั้งแรกในชุด เพื่อนนอน เมื่อ พ.ศ.2495 ต่อมาได้ตีพิมพ์ในชื่อรวมเรื่องสั้นคึกฤทธิ์ และครั้งหลังสุดสำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์ได้ลิขสิทธิ์ในการตีพิมพ์โดยใช้ชื่อ เพื่อนนอน

เมื่อ พ.ศ. 2543 หนังสือรวมเรื่องสั้นชุดนี้ประกอบด้วยเรื่องสั้น 23 เรื่อง เรื่อง มอม ได้รับคัดเลือกให้บรรจุไว้ในหนังสือเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

เรื่องบ้านแซนชาด ได้รับคัดเลือกให้ตีพิมพ์ในโอกาส 100 ปีเรื่องสั้นไทยตลอดระยะเวลา 54 ปี นับแต่ตีพิมพ์ครั้งแรกจนถึงปัจจุบันเรื่องสั้นชุดนี้ยังมีความทันสมัยประเทืองอารมณ์และสติปัญญาแก่ผู้อ่านอยู่เสมอ

สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา กล่าวไว้ในบทนำของหนังสือในการตีพิมพ์ครั้งล่าสุดว่าเรื่องสั้นชุดนี้เป็นเรื่องเล่าที่เหมือนนิทานอยู่มาก นับเป็นการผสมผสานความเป็นเรื่องสั้นให้เข้ากับนิทาน โดยใช้ขนบการเล่านิทานมาปรับเปลี่ยนเป็นเรื่องสั้นที่ประณีตและมีชั้นเชิงและสามารถสร้างเรื่องเล่าเชิงล้อเลียนได้อย่างแยบคาย(คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2543: บทนำ) ปาริชาติ ศรประสิทธิ์ ซึ่งได้ศึกษาแนวคิดและกลวิธีเสนอแนวคิดในเรื่องสั้นชุดเพื่อนนอนของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช พบว่ามีเรื่องสั้นที่ดัดแปลงจากนิทาน 2 เรื่อง คือ อีสป

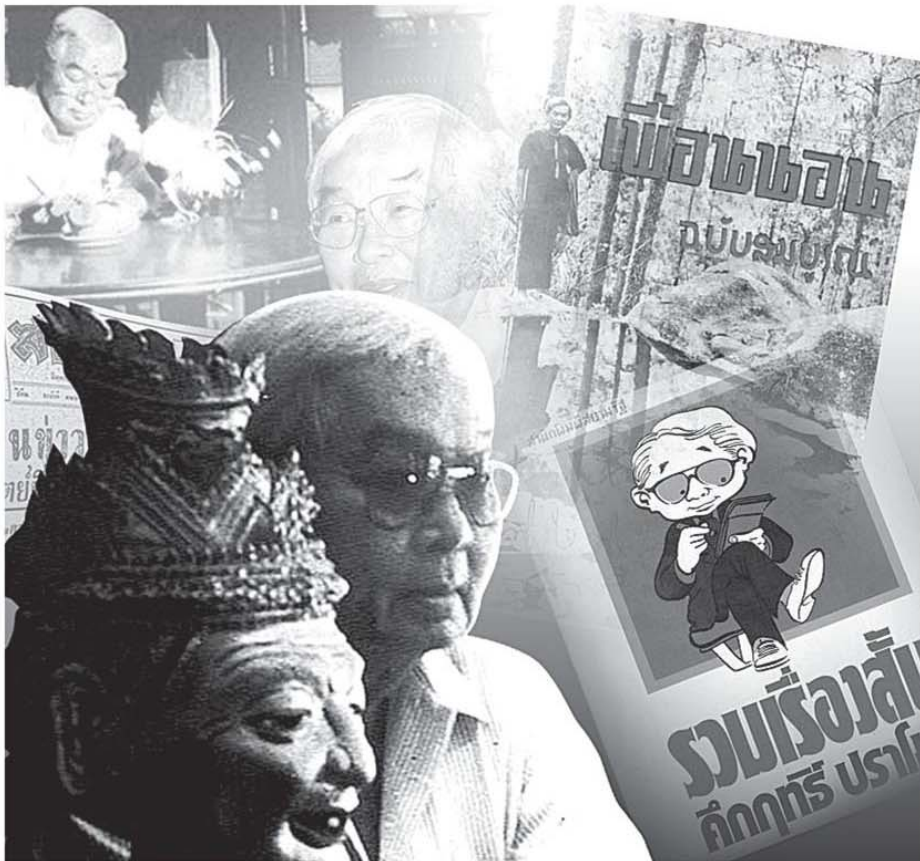
สามมิติ กับ เรื่องราชสีห์กับหนู และมีเรื่องสั้นที่ใช้กลวิธีแบบนิทานซ้อนนิทานหรือนิทานซ้อนเรื่องเล่าอยู่ 4 เรื่อง ได้แก่ กบคายสิทธิ์ คนรู มาณวิการาลึกชาติ และ แผ่นดินมหัศจรรย์

(ปาริชาติ ศรประสิทธิ์, 2550: 37-41)

การจงใจใช้เรื่องสั้นด้วยกลวิธีแบบนิทานหรือขนบการเล่าแบบนิทานจึงน่าสนใจศึกษาถึงการประกอบสร้างและการสืบทอดขนบอันนำไปสู่การแสดงทรรศนะที่มีต่อการเล่าเรื่องของผู้เขียนนอกเหนือไปจากกระบวนการทางวรรณศิลป์ของการเล่าเรื่องในกรอบแนวคิดเรื่องนิทานนั้น นิทาน (tale) มีความหมายหลวมกว่าเรื่องสั้น นิทานหมายถึงเรื่องสั้นชนิดใดก็ได้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องจริงหรือเรื่องแต่ง

เรื่องสั้นมักจะนำมาใช้เรียกเรื่องเล่าที่แต่งขึ้นอย่างตั้งใจโดยกำหนดโครงสร้าง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545: 428) สุดารัตน์ เสรีวัฒน์ ให้ความเห็นว่านิทานน่าจะเป็นต้นเค้าของเรื่องสั้นกล่าวคือนิทานตำนาน และเรื่องสั้น มีลักษณะสำคัญร่วมกันที่แก่นเรื่อง โครงเรื่องและการดำเนินเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา และฉาก แต่ในลักษณะสำคัญเหล่านี้ยังมีส่วนปลีกย่อยที่แตกต่างกันคือ

1) จุดมุ่งหมายของการเล่านิทานเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน อาจเพิ่มคติคำสอน ส่วนตำนานมุ่งเล่าให้เห็นประวัติความเป็นมา เรื่องสั้นนั้นอาจแต่งขึ้นเพื่อให้ความบันเทิงหรือแสดงความคิดเห็นบางอย่างในชีวิตหรือแสดงความรู้สึกนึกคิด

หว่างนิทาน ตำนานและเรื่องสั้นข้างต้น
จึงนำไปสู่ข้อพิสูจน์ว่านิทานเป็นต้นเค้า
ของเรื่องสั้นและได้คลี่คลายเป็นเรื่องสั้น
สมัยใหม่อย่างสมบูรณ์ (โปรดดูรายละเอียดได้ใน สุदारัตน์ เสรีวัฒน์, วิวัฒนาการเรื่องสั้นในเมืองไทยตั้งแต่แรกจนถึง พ.ศ.2545)

อย่างไรก็ดีขนบของการเล่าเรื่อง
แบบนิทานก็ยังมักเขียนนำมาใช้ในเรื่อง
สั้นเสมอ เรื่องสั้นชุด “เจ้าหญิง” ที่ได้รับ
รางวัลซีไรต์เมื่อ พ.ศ.2545 ก็ใช้กลวิธีการ
นำเสนอแบบนิทานซึ่งมีส่วนทำน้าเสียง
ของการเสนอพรรณนาชวนให้ขบคิดใน
เชิงคุณค่ามากกว่าการเล่าเรื่องโดยทั่วไป
(วิทยานาควัชร, บทสัมภาษณ์ในจุดประกายวรรณกรรม นสพ.คมชัดลึก, 10 สิงหาคม, 2545) กลวิธีการเล่าแบบนิทาน
จึงถูกนำมาใช้อย่างจงใจ ซึ่งสะท้อนให้
เห็นการสร้างความหมายของเรื่องเล่าใน
พรรณนาของผู้เขียนด้วย ความสมจริง
หรือเหมือนจริงไม่ใช่เจตจำนงของผู้เขียน
เท่าการสร้างพลังหรือลดทอนความจริง
บางอย่างในเรื่องสั้นที่ใช้กลวิธีแบบนิทาน
เช่นนี้ผู้เขียนได้คัดเลือกเรื่องสั้นชุดเพื่อน
นอน ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช มีทั้ง
สั้น 7 เรื่องที่ใช้กลวิธีที่มีลักษณะของนิ
ทานอย่างชัดเจนตามเกณฑ์ข้อแตกต่าง
ระหว่างนิทาน ตำนาน และเรื่องสั้นอัน
เป็นข้อสังเกตของสุदारัตน์ เสรีวัฒน์ ข้าง
ต้นได้แก่เรื่องราชสีห์กับหนู กบคายสิทธิ์
อิสปสามมิติ แผ่นดินมหัศจรรย์ นิทาน
แสนกวน-เกาสร้างทางรัก เรื่องสั้นสมัย
กิน และ คนรู และได้พบความแตกต่าง
แบ่งออกได้เป็นสามกลุ่ม”

ของตัวละคร

2) แก่นเรื่องของนิทานและตำนาน
เห็นชัดเจน ไม่ยุ่งยากซับซ้อน เสนอแบบ
ตรงไปตรงมา ในขณะที่แก่นของเรื่องสั้น
ใช้กลวิธีต่างๆ อย่างแยบคาย มักมีแง่คิด
ปรัชญาในชีวิตและอารมณ์ความรู้สึกที่ลึก
ซึ้งกว่า

3) โครงเรื่องของนิทานมักตรงไป
ตรงมามากกว่าเรื่องสั้น

4) ในเรื่องของความจริงนั้น นิ
ทานมุ่งเน้นไปที่ความสนุกจากการผูก
เรื่องและการสร้างเหตุการณ์จึงไม่มุ่งเน้น
ความจริงเท่ากับเรื่องสั้นที่มีลักษณะ
เป็นการจำลองชีวิตในบางแง่มุมตัวละคร
ในนิทานจึงมีทั้งตัวละครมนุษย์และตัวละคร

คนสมมติฉากในนิทานมักเป็นฉากสมมติ
ในจินตนาการมิได้ระบุสถานที่ชัดเจนบท
สนทนาในนิทานไม่เหมือนคำพูดปกติคำ
หนึ่งเฉพาะฐานะระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง รูป
แบบและวิธีการเหมือนกับเป็นการบรร
ยายหรือพรรณนาความโดยไม่แยกบท
สนทนาออกจากกันอย่างชัดเจนเหมือน
เรื่องสั้นการเล่าเรื่องในนิทานมักจะลำดับ
เวลาจากเหตุไปสู่ผล ดำเนินเรื่องอย่าง
รวบรัด และจบลงด้วยคติสอนใจ ข้อ
ธรรมะ หรือคุณลักษณะที่ดีหรือไม่ดีมา
เสนอไว้ตอนท้ายเรื่อง

(สุदारัตน์ เสรีวัฒน์, 2522: 26-
36)

จากข้อสังเกตความแตกต่างระ